

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo
krščansko mislečih

učiteljev
in vzgojiteljev.

VERI, VZGOJI, PODOBU.

Letnik III.

V Ljubljani 1. aprila 1902.

Št. 7.

Velikonočne misli.

A nima humana naturaliter christiana“ (človeška duša je že po svoji naravi krščanska), je rekel stari Tertulijan. Čeprav je nemila slana marsikomu zamorila bujno cvetje vernega in pobožnega srca, čeprav je marsikje versko čuvstvo globoko zakopano pod navlako svetnih skrbi, interesov in teženj, čeprav v duši gloda dvom ali pa jo objemlje tema brezverstva, vendar v posebnih slovesnih trenutkih krščansko mišljenje in čutenje z vso silo buti na dan in tudi največji verski vnemarnej se mu ne more popolnoma odtegniti.

Taki časi so veliki prazniki katoliške cerkve in med njimi zlasti velika noč, praznik zmagoslavja.

Razni časniki, tudi napredni ali liberalni, pošiljajo ob takih prilikah slavnostne članke v svet in prazniška čuvstva, ki takrat prevevajo sleherno srce, prav na čudne načine tolmačijo. Tu je polno sladkih besedi in lepo zvenceh fraz, polno sentimentalnosti in votlega patosa, ki se večinoma giblje v megli nejasnega čuvstvovanja, ali pa se celo taki trenotki zlorablajo za napade na cerkev in vero.

V teh slavnostnih člankih se kaj jasno razkriva moderno napredno krščanstvo.

Moderni človek ni privajen treznemu in logičnemu mišljenju. Zato se ne loti temeljnega vprašanja: je-li krščanstvo resnično ali ne, zato ne izvaja posledic za svoje mišljenje in delovanje, ki iz pravega odgovora nujno

sledé. Raje preskoči kočljivi dilema, sanjari o nekih meglenih idealih, in se igra s praznimi besedami. Nekaterim ljudem se kar usta cedé sladkosti, kedar govoré o idealni osebi Kristusovi, ali poveličujejo vzvišenost njegovih naukov, toda da bi se vdano podvrgli vsem njegovim naukom in zakonom, o tem nočejo nič slišati. Od krščanstva si hočejo obdržati samo ime, in poleg tega morda tudi še gmotne in družabne koristi, ki jih nudi. Nezmotljive njegove resnice in še bolj npravne dolžnosti, ki jih nalaga, pa so jim kamen izpodtike.

A prav v svitu velikonočnega dne se kaže vsa puhlost tega, „moderna“ krščanstva.

Že apostol Pavel je rekel Korinčanom: „Ako pa Kristus ni od mrtvih vstal, je prazna vaša vera.“ (Kor. 15, 14.) Te besede neomahljivega prepričanja in zmagonosne zavesti izražajo najgloblji razlog naše vernosti, pa vtisnejo tudi pečat resnice vsem Kristusovim naukom.

Krščanstvo je ali popolna resnica ali popolna prevara. Vse, kar nas uči verovati in izpolnjevati, je resnično in božje, ali pa je vse zmota in laž. Kdor hoče le nekaj odkriti od njega, podere celo stavbo.

Velika noč nam kaže Zveličarja v božanskem sijaju. Zdaj je izginila „podoba hlapca“, ki ga je storila enakega drugim ljudem, zdaj je prestano vse trpljenje, ki ga je poniževalo v očeh njegovih učencev, nebeška svetloba ga obdaja. In v tem veličastvu ne zahteva Gospod od nas le občudovanja in proslave, temuč češčenja, verne vdanosti in pokorščine.

Zato so oznanovali apostoli svetu vstajenje Kristusovo kot najsijajnejši dokaz božanstva in resničnosti krščanske vere, zato se ga raduje cerkev kot praznika zmagoslavja.

Nas pa izpodbuja velika noč, da nismo kristjani le po imenu, temuč tudi v dejanju in da se odločno in pogumno bojujemo pod zastavo vstalega Zveličarja, čegar zmaga nad smrtjo in peklom tudi nam jamči srečen izid.

Šolstvo na Kranjskem pred l. 1500.

Piše Viktor Steska.

Kaj je večjega, kakor voditi duše, kakor likati vedenje mladini? Bolj vzvišen kakor kipar, slikar in drugi umetniki se mi zdi, komur ni neznano vzgajati mladega duha.

Sv. Janez Zlatoust.

Ko je človek izumel znamenja, da je mogel z njimi razodeti svoje misli ne samo vrstnikom, ampak tudi ljudem oddaljenim po času in kraju, tedaj je stopil v zgodovinsko dobo. Njegovo življenje nam ni več tuje, saj nam v svojih spisih govori umljivo in razločno. Zató pa prištevamo izum pisave, bodisi v še tako priprosti obliki, vendarle najpomembnejšim iznajdbam človeškega duha. Narode, ki so pisali, štejemo k izobraženim, druge k nekulturnim.

Z izumom pisave so pa nastopili učitelji. Čimbolj se je trgovina širila, čimbolj se je razcvital promet, tem potrebnjša je bila pisava. Učilnice so se množile. Poleg tega so učenjaki, zgodovinarji, postavodajavci in sploh pisatelji svoje misli zapisavali in jih izročili potomcem. Mladina se pa ni učila le najpotrebnejšega, ampak je segala više in si nabirala naobrazbo z večletnim šolanjem. Nastala so višja učilišča. Vse šole, ves pouk je prešinjalo strogo verski duh. Da so imeli take šole stari narodi, zlasti nam najbližji Grki in Rimljani, je sploh znano. Kako pa je bilo s šolstvom v naši domovini?

V naši domovini ni bilo velikih mest, kulturnih središč, vladarskih prestolnic, zato tudi ni znana nikaka učilnica pred rimskim gospodstvom.

Gotovo pa je, da so ustanovili Rimljani v Emoni šolo, saj v poznejši rimski dobi ni bilo mesta brez učilnice. Iz slovesnega sprejema cesarja Teodozija¹⁾ v Emoni l. 388 po Kristu smemo sklepati, da je bilo življenje v Emoni zelo živahno, in da radi tega Emonci niso mogli biti brez šole. Če se je zdravnik L. Peticius (ali Lepeticius) Technicus, katerega ime je ohranilo kamenit spomenik, res šolal v Emoni, se iz tega ne dá sklepati. Iz emonske šole pa je utegnil iziti Simplicius,²⁾ ki je dobil učiteljsko službo v Rimu in ki je ondi občeval s sv. Avguštinom, preden je letá odšel v Milan za retorja ali učitelja. Pozneje se je povzpel do častne službe mestnega vikarja. Opravljajo jo je do l. 374. Doletela ga je pa, kakor vse kaže, še višja čast. V nekem spisu cesarjev Gracijana in Valentinijana II. se bere njegov naslov „clarissimus“, ki se je prilastoval tedaj le najvišjim dostojanstvenikom.

Gotovo so hodili ukaželjni mladeniči v bližnjo Akvilejo izpopolnjevati si svoje znanje. Sv. Hieronim († 420) hvali akvilejske klerike, da so jih ljudje gledali kot kor blažencev.³⁾

Z Atilom je prihrumel vihar nad Akvilejo. Slavno mesto je padlo l. 452. Do poprejšnje veljave se ni povzdignilo nikdar več. V naši deželi ni bilo miru poslej nekaj vekov. Tu je bila pot v Italijo, v ono srečno deželo, kamor so hiteli razni narodi. Skozi Kranjsko so drvili za Huni, Goti, za temi Longobardi, ki so odšli leta 568. Tedaj so se naselili Slovenci, ki so živeli z Obri sedaj v prijateljskih, sedaj v sovražnih razmerah. Da v teh stoletjih ni bilo prilike za duševno izobrazbo, si je lahko misliti. A tudi pozneje ni bilo kmalu ugodnih tal za šolstvo, saj je znan rek: inter arma musae silent.

Boji med paganskimi in krščanskimi Slovenci so polagoma pojenjavili. Slovenci so prišli pod bavarsko in naposled pod frankovsko oblast. Prejemali so krščansko omiko od dveh strani. Na severu je bilo tedaj duševno središče v Solnogradu, na jugu v Akvileji, oziroma v Čedadu.

Borutova sinova sta bila krščansko vzgojena na Bavarskem. Hotimir, stričnik Borutov (747—749), je bil krščen v Solnogradu. Ta slovenski knez

¹⁾ Dimitz, Geschichte Krains. I, 43.

²⁾ Dimitz, Geschichte Krains. I, 76.

³⁾ Siebengärtner: Schriften und Einrichtungen zur Bildung der Geistlichen. Freiburg. Herder. 1902, p. 16.

poprosi solnograškega škofa sv. Virgilija (745—784), naj mu pošlje duhovnikov. Res mu ta pošlje pokrajinskega škofa Modesta. Sv. Virgilij je sezidal stolnico sv. Ruperta in ustanovil škofijsko šolo v Solnogradu.¹⁾

Brez dvoma so se izobraževali na tej šoli tudi mnogi karantanski Slovenci, kakor tudi v benediktinskih samostanih v Indiji (Innichen) in v Kremsmünstru, ustanovljenih l. 777.

Kakor vsi škofi, so morali tudi akvilejski patriarhi skrbeti za duhovski naraščaj in torej tudi za dobre šole. Te šole so bile tam, kjer so patriarhi stolovali. Akvilejski patriarhi pa so vladali do 8. veka v Korminu, odslej na Frijulskem in sicer v Čedadu, od 13. veka dalje pa v Vidmu. Patriarh Bertold²⁾ andehski († 1251) si je izbral Videm za svojo prestolnico. Tudi njegovi nasledniki so radi ondi bivali, zlasti od l. 1348, ko so bili prisiljeni vsled potresa, da so se ondi nastanili.

Ker so bili Slovenci ob začetku 9. veka deloma že pokristjanjeni, je nastal prepir med solnograškim nadškofom Arnonom in akvilejskim patriarhom Ursom, naslednikom sv. Pavlina, kje bi bila meja obeh škofij. Cesar Karol Veliki je določil v državnem zboru v Ahenu (junija 810) za mejo obeh škofij reko Dravo. Odslej je pripadala večina Slovencev v akvilejsko škofijo, in vedoželjni mladeniči so hodili v Čedad in pozneje v Videm v šolo. Prešernove besede o Črtomiru: „Razlagajo, ko pride v Akvilejo, Mu sveta pisma“ bi se strogo zgodovinski morala glasiti v „Čedad“. Ko je prišel Karol Vel. v Čedad l. 776, je bil ondi učitelj Pavlin,³⁾ poslej patriarh akvilejski. Pavlin je bil prijatelj slavnega Karolovega svetovavca Alkuina.

Kralj Lotar je l. 824 ustanovil več višjih šol v frankovskem delu Italije. Tudi čedadsko šola je bila povišana.

Kakšne pa so bile tedaj šole sploh in torej tudi v Solnogradu in Čedadu?

Srednjeveške šole so bile kolikor toliko osnovane po uzorcu rimskih učilnic. Rimljani so imeli javne in zasebne, deške in dekliške šole. Ker so bile šole v začetku ob cestnih stikih ali križiščih v posebnih lopah, zato so jih imenovali trivium, in znanje ondi pridobljeno trivialno.⁴⁾ Ta beseda se je ohranila do danes in pomenja osnovne šole. Po tem vzgledu so imenovali višje šole quadrivium, ker so pozabili na pojem trivium.

Srednjeveške šole so bile skoro brez izjeme cerkvene.

Carigrajski cerkveni zbor (l. 681) je zaukazal, naj skrbé duhovniki po raznih krajih za svoje šole, kjer se bodo vzgajali bodoči duhovniki. Sv. Janez Zlatousti pa opominja menihe, naj se bavijo z vzgojo mladine. Na zapadu so na vzgojnem polju največ storili benediktinci. Navadno so imeli v svojih šolah dvojne učence za duhovski in za svetni poklic.

¹⁾ Die katholische Kirche, p. 433. in Dr. Glaser 2: Zgod. slov. slovstva. I, 27.

²⁾ Wetzer-Welte sub Aquileja.

³⁾ Artis grammaticae magister. Glej: Hitzinger v Mitth. d. h. V. f. Kr. 1864, 93. in Dr. Gruen: Akvilejska cerkev med Slovenci v „Dom in Svetu“ 1902, 96.

⁴⁾ Dr. K. Kellner: Gesch. d. Erziehung u. d. Unterr. p. 45 sq.

Za šolo se je največ trudil Karol Veliki (742—814). Kot vladar se je pričel učiti pisanja in branja. Goreč za vedo je ustanavljal šole po Alkuinovem navodilu. V svojem šolskem redu piše: „Za mladino naj se izvolijo možje, ki so zmožni in ukaželjni ter imajo tudi veselje, da druge poučujejo; možje, ki so verni, učeni, čisti in mojstri v govorništvu, da se bodo pri njih živeči učenci izpodbujali na njih življenju in napolnjevali z njihovo vedo in modrostjo ter se vračali domov hvaležni vsemogočemu Bogu.“

Tedaj so zaslovele samostanske šole v Fuldi, St. Gallenu itd.

Škofijske ali katedralne šole je posebno gojil škof Chrodegang (742—766) v Metzu. Ta je namreč zbral kanonike k skupnemu življenju po pravilih sv. Benedikta in jim naložil pouk mladine. Kanonik, ki je pouk nadziral, se je pozneje imenoval „can. scholasticus.“

Škofijske in samostanske šole so imele navadno dva oddelka. Prvi se je imenoval trivium, drugi quadrivium. V prvem so se učili gramatiko, retoriko in dialektiko, torej to, kar je potrebno, da bi učenci znali pravilno latinski pisati in govoriti. V drugem oddelku so se učili računstva, geometrije, glasbe in zvezdoslovja. Vseh teh sedem predmetov so imenovali „sedem prostih umetnosti“, po naše „sedem prostih ved“.

Kdor je hotel vstopiti v te „latinske šole“, je moral znati brati in pisati.

V gramatiki so se učili učenci pesnike in zgodovinarje prav razlagati. Učili so se pa tudi pravilne izreke, pravopisa, metrike in nekoliko jezikoslovja.

V retoriki so se učili govorništva. Ta predmet je bil namenjen posebno duhovnikom. Kdor se ni mislil posvetiti duhovskemu poklicu, ta je ta razred hitro dovršil, češ da se bistroumni učenci sami navadijo govorništva s poslušanjem, z berilom in z vajo. V dialektiki so se učili modroslovja, zlasti logike.

Ti predmeti so vzeli največ časa. Učenci so namreč hodili v omenjeni razred toliko časa, da so se vsega naučili. Navadno so rabili za vseh sedem predmetov po osem let.

Višji razredi razen glasbe niso trajali dolgo časa. V aritmetiki so se učili računati, kar pa je bilo zelo težavno, dokler niso vpeljali indijsko-arabskih števil in z njimi decimalnega sestava. Prvo knjigo s temi številkami je izdal Leonardo Fibonani v Pisi l. 1202.¹⁾ Preje in še dolgo časa pozneje so rabili le rimske številke. Najprej so rabili arabske številke le v matematičnih knjigah; v listinah pa se prikazujejo šele v 15. in 16. veku. V splošno rabo so prišle v 17. veku.²⁾

Geometrije so se malo učili. Navadno so jo popolnoma nadomestili z geografijo in s prirodnoslovjem. Glasbe so se dolgo učili. Že v prejšnjih razredih so se vadili v petju in godbi. V tem razredu so se učili teorije . . . Pouk v teoriji pa je bil težaven, ker so imeli nevme in ni bilo intervalov, dokler ni iznašel Gvidon Areški črtnege zistema in stalnih not.

¹⁾ Capelli: Lexicon abbreviaturarum. p. L.

²⁾ Leist: Urkundenlehre. 1893. p. 111.

Astronomija je obsegala zlasti koledarstvo, račune za razne praznike in dele cerkvenega leta, kar je bilo tedaj potrebno, ker ni bilo tiskanih koledarjev.

Poleg takih rednih šol so bile pa tudi učilnice, kjer so se učenci učili le latinščine, glasbe in nekoliko računstva.

Šolski zdravniki.

Zdravo telo je najboljšo blago, uči obče znana prislovica. Zato je treba na zdravje paziti bolj kakor na svoje premoženje. Odrasli ljudje sami pazijo na svoje zdravje; za zdravje neizkušenih otrok pa so dolžni skrbeti stariši in njih namestniki.

Ker so otroci velik del dneva v šoli, je umljivo, da mora tudi šola skrbeti za zdravje izročene ji mladine. Paziti je posebno na to, da se vse odstrani, kar bi utegnilo otrokom na zdravju škodovati. Že zdrav razum nam pové, česa je treba otroke varovati, od česa jih je treba odvračati in kaj jim je treba priporočati, da si ne pokvarijo zdravja. Vedno pa vendar ne zadostuje le zdrav razum, včasih je treba tudi zdravniškega znanja, pred vsem tedaj, kadar je treba bolezni, ki se kljub pazljivosti niso dale zabraniti, zdraviti in preprečiti njih razširjanje.

Že več let se pečajo šolske oblasti in učitelji z vprašanjem šolskih zdravnikov. Stvar ima mnogo zagovornikov; toda ne manjka ji tudi nasprotnikov. Zdravniki kakor tudi učitelji pripoznavajo skoraj brez izjeme potrebo šolskih zdravnikov, čeprav so si bili že prav radi tega vprašanja tu in tam precej v laseh.

Zdi se, da so prepiri in očitanja v tem oziru jako neumestna in tudi brezpomembna. Ako je stvar, za katero se potegujemo, dobra, bode gotovo uspevala, pridobila si bo prijateljev v najkrajšem času in tudi najhujši nasprotniki jo bodo morali priznati.

Kaj pa je soditi o tem vprašanju? Omenili smo, da je šola dolžna skrbeti tudi za zdravje šolske mladine. Tej važni nalogi pa učiteljstvo ne more biti kos v popolnem obsegu.

Učiteljstvo večinoma nima zadostnih znanosti iz higijene. Poznam sicer učitelje, ki so si s pridnostjo tudi na tem polju pridobili dokaj znanja. Ne vem pa, kako bi bili zdravniki zadovoljni s takimi učitelji, ki bi hoteli šolske otroke v vseh slučajih zdraviti. Pa saj zdravljenje šolskih otrok ni edini namen šolskih zdravnikov.

Učitelj mora z učencem tako ravnati, kakor je njegovim duševnim in telesnim močem primerno. V to pa je neobhodno potrebno, da izveden zdravnik vsakega otroka pri vstopu v šolo natančno preišče, ter o vseh slučajnih otrokovih hibah učitelja primerno pouči. Marsikatero napako bi nam sicer lahko stariši sami naznanili; toda učitelji prav dobro vemo, da stariši to le redkokedaj storé.

Zanikarni starši, kateri nočejo svojih otrok redno v šolo pošiljati, si pač izmišljujejo vsakovrstne hibe in bolezni o svojih otrokih. Tudi v takih slučajih so potrebni šolski zdravniki, kateri bi morali na željo učitelja v dvomljivih slučajih take otroke obiskati na njih domu ter se prepričati, je-li odsotnost otrokova v resnici opravičena ali ne.

Šolski prostori so v mnogih krajih taki, da so naravnost škodljivi otroškemu pa tudi učiteljevemu zdravju. Učitelj pač drega in drega, da bi se nedostatki odstranili; toda višje oblasti se ne ganejo. Tu bi morali zopet šolski zdravniki energično poseči vmes.

Delavci, ki so združeni v bolniških blagajnah, imajo svoje zdravnike, rudarji po rudnikih imajo svoje rudniške zdravnike; zakaj bi torej šolska mladina ne imela varihov svojega zdravja?

Že iz navedenih razlogov smemo sklepati, da so šolski zdravniki potrebni in ta potreba se pripoznava v učiteljskih in zdravniških krogih. To dokazujejo mnogi in obširni članki po raznih šolskih in zdravniških listih in mnoge razprave pri raznih zdravniških in učiteljskih zborovanjih. Šolski zdravnik ima že svojo zgodovino, ker se že desetletja in desetletja piše in govori o njem. Vkljub temu še nismo prišli do cilja. Vsaj avstrijski učitelji še nismo tako srečni, da bi nam pri našem težavnem in velevažnem opravilu stal ob strani izkušen zdravnik. Da naše težnje še niso imele zaželenega uspeha, je kriva nesloga, ki vlada v tem vprašanju med učiteljstvom in zdravniki. Zdravniki so načrtali jako obširen načrt, kateri je sicer na papirju lep in na prvi pogled prikupljiv; toda izkušeni učitelji so spoznali, da je to, kar zahtevajo zdravniki, neizpeljivo.

Tu si dovoljujemo podati nekaj misli, kako bi se ta važna zadeva lahko izvršila v korist ljudskega šolstva.

Službe šolskih zdravnikov naj bi se izročile usposobljenim zdravnikom. Po mestih, kjer imajo takozvane ubožne zdravnike, bi se tudi službe šolskih zdravnikov tem poverile. Po deželi bi se ta služba izročila okrožnim zdravnikom. Umevno je, da bi na deželi ne imele vse šole istih koristi od šolskih zdravnikov, kakor bi jih bilo želeti; vendar je bolje nekaj kakor nič.

Šolski zdravniki bi morali ob začetku vsakega šolskega leta vse na novo vstopivše učence natančno preiskati ter rezultate preiskav natančno zabeležiti na posebne listine. Ti izkazi bi se uvrstili med šolske akte in bi spremljali učenca ves čas, kar šolo obiskuje. Ti zapiski bi bili učitelju nekaj kažipot, kako naj s posameznimi učenci ravna, pa tudi zdravnik bi iz teh zapiskov pri poznejših preiskavanjih presodil, se je-li stanje učenčevo zboljšalo ali poslabšalo. V te seznamke bi se n. pr. zapisovalo, kako je učenec duševno razvit, v kakem stanu so njegove oči, ušesa, nos, ali je učenec zmožen razločno govoriti ali ne, in ako ne, kaj je vzrok njegovi napaki; ali je učenec kako drugače telesno pohabljen in končno naj bi se dostavljali tudi primerni nasveti gledé ravnanja z ne popolnoma zdravimi učenci.

Vsako četrtoletje naj bi šolski zdravnik obiskal vse v njegovo področje spadajoče šole in razrede, pregledal naj bi natančno zdravstveno stanje po-

sameznih učencev, primerjal s prejšnjimi zapiski ter v dvomljivih slučajih dajal učitelju potrebnih navodil.

Učitelj naj bi imel tudi pravico ob navadnih uradnih urah poslati otroka k zdravniku, da ga ta preišče in določi, koliko časa naj bo dotični učenec prost pouka. Kadar bi učitelj slutil, da kak učenec iz neopravičenega vzroka ostaja doma, naj bi mu bilo dovoljeno poslati šolskega zdravnika na otrokov dom, da le-ta preišče, je-li otrok res ni sposoben šolo obiskovati. Lahko izpeljivo bi bilo to v mestih, težje izpeljivo pa na deželi. Zaradi tega pa vendar še ne moremo reči, da bi bila taka določba nepotrebna ali celo nespametna.

Po službenih letih najstarejši šolski zdravnik naj bi bil ud okrajnega (mestnega) šolskega sveta. Kot tak bi moral presojati načrte šolske stavbe ter najmanj na vsake 2—3 leta pregledati vsa šolska poslopja njegovega okraja, jih presoditi v zdravstvenem oziru ter potem z vso silo na to delovati, da se zdravju škodljivi nedostatki odpravijo. L.

Protestantski zgodovinar o katoliški cerkvi in papeštvu.

(Spominčica k jubileju sv. očeta.)

Redko kedaj je kak nekatoliški pisatelj tako proslavljal katoliško cerkev, kakor lord Thomas Babington Macaulay (izgovori Makole) v svojem spisu „Essay on Ranké's History of the Popes“ (razprava o Rankejevi zgodovini papeštva). Macaulay nikakor nima namena dokazati, da je katoliška cerkev božja ustanova, da je njen poglavar Kristusov namestnik. Nasprotno smatra protestantski zgodovinar papeštvo in katol. cerkev za čisto človeško napravo. Vendar mora priznati, da je cerkev sijajno prestala viharje vsch stoletij, da je danes mogočna in slavna, in da bode preživela vse druge človeške družabne naprave.

Macaulay ima izreden talent za pripovedovanje. Duhovitost in plastika njegovega sloga sta prav nedosežni. Ta svojstva se zlasti kažejo tudi v odlomku iz njegovih spisov, ki ga hočemo tu objaviti:

„Ni ga in ni ga bilo na zemlji človeškega dela, ki bi bilo tako vredno, da se natančneje ž njim seznanimo, kakor je rimsko-katoliška cerkev. Zgodovina te cerkve veže dve veliki dobi človeške civilizacije.¹⁾ Nobena druga človeška vstanova ni ostala, ki bi vodila našega duha nazaj v tiste čase, ko se je še dim žrtev dvigal iz Panteona in ko sta žirafa in tiger skakala v amfiteatru Flavijevcev. Najponosnejše vladarske dinastije so še le od včeraj, ako jih primerjamo z vrsto rimskih vladik. To vrsto lahko zasledujemo nazaj od papeža, ki je v 19. stoletju kronal Napoleona,²⁾ pa do papeža, ki je v 8. stoletju Pipinu krono postavil

¹⁾ Dobo rimsko-grške kulture in najnovejši čas.

²⁾ Pij VII. l. 1804.

na glavo.¹⁾ In še daleč nazaj preko Pipinove dobe sega ta vzvišena dinastija, dokler se ne izgubi v nejasni tmuni pravljičice. Republika beneška ji je bila po starosti najbližja.

Pa beneška republika je bila moderna, če jo primerjamo s papeštvom in beneška republika je prejenjala, papeštvo pa še vedno obstoji. Papeštvo obstoji, ne da bi se le nagibalo k razpadu, ne kot ostanek iz starodavnih časov, temuč polno življenja in mladostne moči. Katoliška cerkev pošilja še vedno v najoddaljenejše pokrajine sveta svoje poslanca, ki so prav tako vneti za izveličanje duš, kakor tisti, ki so s sv. Avguštinom²⁾ stopili v Kentu na angleško zemljo, in sovražnim kraljem se ustavlja prav z tistim pogumom, kakor nekdanj Atilu. Število njenih otrok je danes večje, kakor kdaj v prejšnjih časih. V novem svetu je pridobila več vernikov, kakor jih je izgubila na starem svetu. Njen vpliv obsega vse tiste velikanske pokrajine, ki ležé med Missourijem in južnim rtičem in ki bodo skoraj gotovo čez sto let imele toliko prebivalstva, kakor sedanja Evropa. Število njenih vernikov gotovo ni manjše, kakor 150 milijonov,³⁾ dočim bode težko dokazati, da vse druge krščanske verske družbe dosežejo število 120 milijonov.

Tudi ne kaže nobeno znamenje, da se bliža konec njene vlade. Katoliška cerkev je videla začetek vseh držav in vseh verskih družeb, ki sedaj obstojé na svetu in nihče nam ne jamči, da ne bode gledala tudi njih konca. Bila je mogočna in slavna, predno so Anglosasi stopili na britanska tla, predno so Franki prekoračili Ren, ko je še grško govorništvo cvetelo v Antiohiji, ko so še malike molili v templju v Meki, in gotovo bode še prav tako mogočna, ko bode popotnik iz Nove Zelandije sredi puščave stal ob podrtem stebriu londonskega mosta,⁴⁾ da si nariše razvaline katedrale sv. Pavla.⁵⁾

K zadnjemu stavku nekaj pripomb! Veliki zgodovinar gleda v duhu čas, ko se bode v daljni prihodnosti, civilizacija umaknila iz Evrope in se preselila k divjakom avstralskih otokov (v Novo-Zelandijo). Evropska mesta bodo takrat v razvalinah, umetnosti in znanosti pa se bodo umaknile v druge kraje. Omikani Avstralci potujejo po Evropi, da proučujejo in rišejo kulturna središča minule dobe in pri tem zadenejo ob ostanke šentpavelske katedrale — ki je bila svoj čas simbol protestantizma. Rimska cerkev pa je še vedno mogočna in slavna.

¹⁾ Hadrian I., ki je kronal Karlovega sina Pipina 781 za kralja Italije.

²⁾ Pisatelj misli na tistega sv. Avguština, katerega je papež Gregor Veliki leta 596. z 39 tovariši poslal Anglosasom oznanjevat sv. evangelij.

³⁾ Po najnovejši statistiki šteje katol. cerkev okroglo 250 milijonov duš (Hickmann: Geogr. stat. Taschen-Atlas str. 25.)

⁴⁾ „London-Bridge“ je najstarejši in najimenitnejši most čez Temzo.

⁵⁾ Katedrala sv. Pavla je največja in najlepša cerkev v Londonu, podobna cerkvi sv. Petra v Rimu.

Genijalna misel! Globlje bi je ne mogel zamisliti tudi najbolj vneti in verni katoličan, kakor jo je tu izrazil protestantski zgodovinar. Naš vek se ponaša z omiko in prosveto in se upa povspeti do nedoglednih višav. Macaulay pa mu oznanuje propast. Vera izginja in morda se bode morala tudi cerkev zaradi tega umakniti iz Evrope. A pustila bode za seboj podrtije in razvaline. V novem svetu, kjer bodo katol. vero sprejeli z dovtetnim srcem, pa bode pod njenim blagodejnim vplivom vzkliklo novo življenje.

Ali je le prazna domišljija, kar nam slika Macaulay v daljni bodočnosti?

Ozrimo se v severno Afriko in Malo Azijo. Kako veselo so tamkaj cvetele umetnosti in znanosti, ko je še krščanstvo gospodovalo, ko se sveti Avguštin, Origen, Bazilij, Gregor in drugi znameniti možje v onih krajih vodili duševno življenje. Toda, ko se je krščanstvo moralo umakniti silovitemu muhamedovstvu, je vse zamrlo. Nekdanja kulturna središča: Kartago, Edessa, Antiohija so v razvalinah ali pa še borno životarijo, kot priče nekdanjih boljših dni. In se li ne more prav tako zgoditi z Evropo?

Gotovo še ni nikdar protestant tako lepo pisal o neminljivosti katoliške cerkve in papeštva, kakor Macaulay.

Dopisi.

Iz Središča. (Nekoliko odgovora Rešetarju in še nekaterim drugim „takozvanim“ naprednjakom v „Učit. Tov.“) Ako stopiš psu na rep, zacvili. In tako je tudi zopet zamijavkal naš ljubi Rešetarček v 9. šte. „Učit. Tov.“, in ž njim še nekoliko drugih naših „naprednjakov“, ker je je zbodla kolege Vaude in moja obramba v 4. šte. „Slov. Učit.“ Preveč časti bi skazal Rešetarju, ako bi se hotel ž njegovimi „prepotencijami“ na drobno pečati in na njegove neumnosti obširno odgovarjati; uverjen sem tudi popolnoma, da takih ljudi, kakršen je Rešetar ni moči s častnimi in stvarnimi razlogi prepričati, da nimajo prav. Trdijo in trdijo svojo tako dolgo, dokler ne pride do tega, da bi svoje trditve dokazali. Zdaj so v zadregi, iz katere pa jih takoj reši urednik, češ: „S tem bodi konec pravdi!“ Rešetar je seveda zmagal. Na razne nove izmišljotine in trditve Rešetarjeve torej ne bom odgovarjal, pribiti hočem le dejstvo,

da so rešetarji in sitarji v „Učit. Tov.“ zabredli že tako daleč, da sami ne vedó več, kaj pravzaprav hočejo. Najprej pišejo, da bodimo med seboj složni in prizanesljivi ter ne dajajmo povoda, da bi se spirali in nudili nasprotnikom priliko kazati na našo nesložno hišo (Aha, torej vendar! Kdo pa je vzrok, da je nesložna?), takoj potem pa udrihajo in bunkajo na vso moč po neljubim jim osebam ter jim podtikajo vse ono, česar je zaman najti pri poštenih ljudeh. Na jedni strani trdijo, da jih ne motijo tisti maloštevilni tovariši, ki služijo v nasprotnem taboru za evnuhesvojim političnim pašom, ker so ti skopljenci stanovskega ponosa in prav na pristojnem mestu — na drugi strani pa posvetijo tem „skopljencem stanovskega ponosa“ in „smetém“ po cele odstavke „Učiteljskega (?) Tovariša“, kjer je z osebnimi napadi sra-

motijo in blatijo ter bruhajo nanje žolč „kolegijalne prizanesljivosti“.

Zdaj postavljajo za zgled „nasprot-nike“ naše, češ: koliko imajo med seboj skrivnih in prikritih rabuk, katerih ne obešajo takoj na veliki zvon — takoj nato pa spravljajo zopet o svojih kolegih, ki ne trobijo v njih rog, stvari v svet, ki so ali do cela izmišljene ali pa vsaj močno izpremenjene in predrugečene. Izmišljotine našušmarijo potem z raznimi ironijami in sarkastičnimi opombami, temu dodenejo še nekoliko rešetarske žolči, vse to dobro pomešajo in zdravilo, ki močno koristi ugledu učit. stanu, je gotovo. Treba samo, da se nabaše še v oni predal „Učit. Tov.“, ki mu pravijo „Zmes“, potem se razpošlje po svetu. Ni li tako?

Modri in pametni pa so neznansko vsi ti napredni gospodje tovariši, v katerih rokah je usoda „Učit. Tov.“, in pa politično zrel, zato se Rešetar čudom čudi, kako je to, da Vauda in jaz ne pozna politične abecede „takozvanih“ učiteljskih naprednjakov. Da ne bode imel Rešetar v tem oziru krivih nazorov, izjavljam sledeče: Politična abeceda Rešetarja in njegovih maloštevilnih pristašev se glasi: Bodi pošten, delaven, marljiv in požrtvovalen učitelj, to je vse nič, ako se pri tem ne držiš onih s strastjo zaslepljenih kolegov, ki igrajo pri „Učit. Tov.“ glavno ulogo.

Svojih ali lastnih nazorov ne smeš imeti, in če je imaš, molči ponižno, od časa do časa lepo prikimaj in končno zakliči gromoviti „Živijo!“ vsem, kar pride iz modrih, nezmotljivih ust nas, prvakov.

Ne odobravaj nikoli in nikjer sloge med duhovniškim in učiteljskim stanom, marveč obžaluj, ako moraš živeti v razmerah, kjer je boj z duhovskim stanom nemogoč in nepotreben, zakaj vedi, da je sloga med tema dvema stanovima v

vsakem oziru v veliko pogubo tebi, tvojemu stanu, pa tudi vsemu narodu slovenskemu.

Gorje ti, ako se ne držiš tu navedenih načel, gorje ti, ako se le zoper jedno točko zagrešiš ali se postaviš po robu, zakaj vedi, da se ne bomo ozirali ne na levo, ne na desno, pozabili bomo vsako literarno dostojnost, postali bomo osebni, pihali in grizli bomo kakor razkačeni gadje okrog sebe, dokler te ne uničimo in ne pomandramo docela. Za orožje svojim napadom ne bomo rabili nikoli pametnih argumentov, marveč le grožnje, sramotenje in terorizem, zato se naši bojovníki in napadalci ne bodo nikjer kazali očitno pred svetom — izza zatišja urednikovega hrbta se ložje in bolj sigurno napada.

Kaj ne, dragi Rešetar, da prav umem tvojo politično abecedo?

Še nekaj! V zadevi mojega literarnega delovanja mi, ljubi Rešetarček, očitaš iznova sebičnost in dobičkaželjnost ter govoriš o „malhi gmotne udobnosti“. Kako to? Saj se vendar vedno poteguješ za izboljšanje učiteljskih plač, češ, da more gmotno neodvisen učitelj mnogo ložje izpolnjevati težko svojo nalogo, kakor pa oni, kateremu se je boriti z bedo in pomanjkanjem. In kolegu, kojemu vrže veselje do slovstvenega delovanja, ki gotovo ni nečastno delo, morda tu ali tam kako krono, pa šteješ to v zlo in mu očitaš dobičkaželjnost! Kako se vjema to s tvojo teorijo? Erkläret mir, Graf Oerindur! Se li cedi morda od tebe samo človekoljubnost in tako neskaženo rodoljubje, da delaš vse zastoj? Ne pošiljaš li vsakega prvega v davkarski urad po plačo? Ali morda po tvojih nazorih ni vsak delavec vreden svojega plačila? Sicer pa poudarjam v zadevi svoje mladinske knjižnice še i danes to, kar sem poudarjal svoječasno na drugem mestu: Podjetje „Zaveze“, v kateri je baje združeno do

2000 čvrstih in zavednih glav, ni imelo do sedaj povoljnega gmotnega uspeha, a skromno književno prizadevanje neznatne učiteljske osebe na deželi pa bi naj imelo tako sijajne materialne uspehe, da je vredno očitati izdajatelju, ozir. založniku „malho gmotne udobnosti“. Ni li to ironija?

Da ti, dragi moj Rešetarček, priznalno pismo,¹⁾ ki mi ga je poslal svoječasno bivši štajerski dež. šol. nadzornik dr. Jarz v zadevi „Zab. knjižnice za mladino“ ni všeč, temu se prav nič ne čudim; saj se poznamo. Ako bi šlo po tvojem, bi moral dobiti pisec teh vrstic za izdavanje svojih mlad. knjižic strog ukor dežel. šolsk. sveta in zaradi predavanj iz sadjarstva, katera sem imel letošnjo zimo v Središču in okolici, bi me morali razni časniki ostro napadati²⁾ ter mi podtikati slabe, sebične namene. O dobro vem, da bi bila to voda na Rešetarjev mlin.

Dovolj! Vem, da me Rešetar i v prihodnje ne bo pustil v miru, vem, da bode stikal za novo tvarino, da se zopet malce ob mene podrgne; a to me ne bode ne motilo, še manj pa vznemirjalo. Korakal bodem mirno po poti, ki sem jo spoznal za pravo, naprej, uvažujoč prelepe besede nemškega pesnika, ki pravi:

¹⁾ Ni res, da sem s tem pismom povodom obč. zbora „Zaveze“ v Trstu marsikaterega udeleženca nadlegoval, marveč res je, da sem pokazal pismo samo jednemu tovarišu (krstno ime mu je Lojzek, na shodu v Mariboru sem ga leta 1900 tudi videl), s katerim sva se iz Štajerske skupaj vozila. Govor je bil o takrat ravnokar imenovanem dež. šolskem nadzorniku, in pri tej priliki sem pokazal dotično pismo zgoraj navedenemu tovarišu. Da se stvar sedaj izkorišča kot orožje proti meni, je značilno in kaže jasno, kako daleč more zavesti človeka slepa strast.

²⁾ Kolikor je meni znano, so prinesli nekateri listi le gola dejstva o dotičnem mojem podjetju brez hvalisanja.

Stets soll man das thun, was die Pflicht gebent,
was auch die Welt dazu mag sagen;
der Menschen Zungen kann man ja doch nicht
durch grösste Macht in Fesseln schlagen.

Anton Kosi.

Iz Gorice. Katol. društvo slovenskih učiteljic na Primorskem je imelo dne 16. t. m. svoje redno zborovanje.

Isto je počastil preč. g. župnik Kokošar se svojim posetom. Predsedovaje zborovanju je govoril preč. g. župnik s prisrčnimi, krepkimi in vrlo pomenljivimi besedami o lepi nalogi našega društva, kako ista deluje v smer, da spoznavajo društvenice čedalje bolj vrednost zaklada, nadepolne mladine, katera jim je izročena v varstvo.

G. društvenice so zapele zbor „Ave regina“ in gospica Jelka Mercinova je deklamovala Gregorčičevo poezijo „Oljiki“. Vrli deklamovalki čestitamo na krasnem uspehu!

G. Makučeva je prečitala spis č. gospe Krsnikove „Senčno drevo je dobra tovarišica, hudobna pa bodeče trnje“. Velečastita gospica predsednica je otvorila nato o tem spisu debato, ki je bila kaj živahna in katere so se posamezni člani udeležili z veliko vnemo.

G. društvenice so zapele zbor „Velikonočna“ in veler. gospica predsednica je nadaljevala svoje predavanje o Sofiji Baratovi.

Razpisanih je 50 K za najboljši sestavek o predmetu: „Nizke smo; reve, težave nam težijo ramena vsak dan, vendar pa, koliko je revnejših od nas!“ za one društvenice, ki so napravile izpit učiteljske usposobljenosti do 16. marca t. l. Spisi se uložé v zborovanju meseca septembra. V spisu ne imenuje pisateljica svojega imena, postavi pa mu na čelo geslo ter mu prida zapečaten zavitek, na katerem je geslo, v njem pa ime pisateljčino. Nagrada se podeli v zboro-

vanju meseca oktobra, toda le tedaj, ako ste uležili vsaj dve društvenici svoja spisa.

Prihodnje zborovanje bode 17. aprila ob 5¹/₂ uri popoldne.

L. Koršič, tajnica.

Iz Ljutomera. V zadnjem dopisu (št. 14., 15. dne 15. jul. 1901.) končal sem sporočilom o zborovanju učiteljskega društva dne 7. marcija 1901. Danes pa poročam o ostalih zborovanjih minulega leta (11. jul., 1. avg. in 5. dec.) — Gospod Lassbacher je v teh zborovanjih dokončal svoje zanimivo potovalno poročilo in sicer je nam opisal črto Pariz čez Orleans, Tour, Bordeaux, Bayonne na Špansko v Cordova, Santiago, Leon in Burgos. Od tod zopet na Francosko v Lourdes in od tu čez Toulouse, Marseille, Toulon, Nizza in Monaco v Italijo, kjer je obiskal mesta Genova, Rim,

Turin, Milan, Verona, Bergamo, Brescia. Čez Tirolsko in Koroško ga je privedla pot domov. Gospod poročevalec je videl na tem potovanju mnogo, kar mu bo tudi dobro služilo pri zemljepisnem in zgodovinskem pouku. Dalje so še govorili pri zborovanjih: predsednik Robič o učiteljevem vplivu na vedenje otrok zunaj šole, učitelj Bernot o spisju na srednji stopnji in nadučitelj Herzog o zunanji obliki pismenih vaj. — Dosedanji odbor (Robič, Křyl, Karba in Čeh) je bil tudi za tekoče leto 1902 izvoljen. — V prvem letošnjem zborovanju dne 6. marca je predaval nadučitelj Vauda prav zanimivo o pouku po formalnih stopnjah (priprava — podava — prisnova — sklopljenje — uporaba). V prihodnjem zborovanju sledi učna slika prirejena po formalnih stopnjah. R.

Slovstvo.

Uvod v biblijske zgodbe nove zaveze. Spisal dr. Jožef Lesar, profesor bogoslovja in knezoškofjski konzistorijalni svetnik itd. v Ljubljani. — Založilo uredništvo „Voditelja“ v Mariboru. Cena broš. 3 K. — Str. 190 vel. 8° — Knjiga podaja natančno sliko geografskih in zgodovinskih

razmer v Palestini za Kristusove dobe. Za razumevanje biblijskih zgodb je tako delo velike koristi. Obširna ocena ne spada v naš list. Vendar znamenito knjigo vsem, ki imajo biblijske zgodbe v šoli poučevati, toplo priporočamo.

Šolske vesti.

Izpremembe med učiteljstvom na Kranjskem. Nadučitelj g. Ant. Požar na Trati je premeščen v Mirno peč. Proviz. učiteljici gđni Marija Vider v Loškem potoku in Gabriela Lukanc pl. Savenburg ter provizorična učitelja g. Fr. Erker v Črmošnjicah in Anton Lenarčič v Št. Vidu nad Ljubljano so postali na dosedanjem mestu definitivni. Učitelj g. Julij Slapšak v Lešah je ime-

novan za nadučitelja v Vodicah, učiteljica gđna Ernestina Rekar v Št. Rupertu je premeščena v Krško, učitelj-vodja v Dvoru g. Štef. Jelenec je postal nadučitelj istotam.

Učiteljske izpremembe na Štajerskem. Nameščeni so bili: kot nadučitelj v Poličanah definitivni nadučitelj g. Jos. Svetlin v Makolah, na slov. šoli v Ormožu defin. učitelj g. Jos. Rajsp istotam,

v Žalcu ondotni defin. učitelj g. Anton Petriček, v Št. Andražu nad Polzelo definitivni učitelj gosp. Herm Brence v Šmartnem pri Gornjem gradu, kot učitelj-vodja pri Sv. Emi defin. učitelj in vodja g. Iv. Krajnik iz Št. Jošta na Kozjaku; kot učitelji oz. učiteljice: v Žalcu defin. učitelj g. Fr. Pristovšek v Skalajah, v Šoštanju ondotni proviz. učitelj g. Ivan Lukman, v Polzeli defin. učitelj gospod Henr. Karničnik v Makolah in defin. učiteljica gdčna Joz. Kodermann v Tepanjah, v Dramljah proviz. učiteljici gdčni Pavl. Mrevlje in Ljudm. Mesar, v Št. Vidu pri Ponikvi ondotni provizorični učiteljici gdčni Ter. Sajovic in Ana Kalšek, na dekliški šoli v Šmarju pri Jelšah ondotni prov. učiteljici gdčni Fel. Mach in Leop. Hočevnar, v Tinjah ondotna prov. učiteljica gdčna Gabr. Tisolitsch, na šoli v Poličanah definitivna učiteljica gdč. Iv. Kralj v Središču, v Makolah ondotna prov. učiteljica gdč. Roza Miklavc. Nadučitelji so postali gg. Fran Rošker v Loki pri Žusmu, Kvirin Pertl v Kapelah pri Radgoni, dosedaj šolski vodja v Žusmu.

Smrtna kosa. V Gorici na svojem domu Via Torrente št. 17. je umrl v 28. letu po kratki a zelo mučni bolezni dne 18. marca, učitelj gosp. Ant. Perc. Pokojnik je služboval v Kamnjah in zadnja leta v Avčah. Bil je pri ljudstvu jako priljubljen zaradi svoje miroljubnosti in marljivosti kot učitelj. — Pogreb je bil 20. marca ob 5. uri popoldne. N. p. v m.

Za vzgojo npravno zanemarjenih šol. otrok je sprožil mestni svet celjski misel pri deželnem odboru, naj bi se ustanovil deželni zavod

Imenovanje. Okrajni šol. nadzornik za krški in litjski šolski okraj, g. Anton Maier, je imenovan za nadzornika slovenskih in utrakvističnih šol v Ljubljani.

Lud. Stiasny, nadučitelj v Zagorju, pa za okr. šol. nadzornika v krškem in litjskem okraju.

Zaprta šola. Pri Sv. Križu tik Slatine imajo šolo zaradi špičk, ki razsajajo med otroci, zaprto. Pouk se zopet prične po Veliki noči. Tudi na nemški šoli v Slatini ni pouka iz istega vzroka.

Razpisane službe. Na c. kr. vladnici v Gorici sta razpisani dve stalni mesti podučiteljic. One prositeljice, ki se izkažejo, da so zmožne poleg nemščine kot učnega jezika tudi deželnih jezikov, imajo prednost pri podelitvi teh služb. Prošnje naj se vložijo pri dež. šolskem svetu najdalje do 30. aprila t. l. Na prošnje, ki bi se kasneje vložile, se ne bo oziralo.

Shodokrajnih šolskih nadzornikov. Na povabilo deželnega šolskega nadzornika gospoda Fr. Hubada so se sešli 24. marca okrajni šolski nadzorniki k posvetovanju v Ljubljani.

Alkoholizem in šola. C. kr. učno ministerstvo naroča učiteljstvu na ljudskih in meščanskih šolah, kakor tudi na pripravnicah, da mladino opozarjajo na škodljive posledice uživanja alkoholičnih pijač. Posebno se priporoča to docentom o zdravilstvu na pripravnici. Voditeljem ljudskih in meščanskih šol se naroča, da naj skrbé tudi pri nabavljanju knjig za šolske knjižnice za to, da bodo sprejeti spisi proti alkoholizmu. Pripravlja se knjižica, ki bo razpravljala o škodljivosti vpijanljivih pijač in ki se bo razdelila v veliki množini med šolsko mladino. Učiteljem na srednjih šolah se naroča, naj v poljudnih predavanjih večkrat obračajo pozornost na to stvar.

Ministerski odlok gledé novega pravopisa. Naučni minister dr. vitez pl. Hartel je določil sledeče: Na vseh učiljščih, ki so podrejena naučnemu ministerstvu, naj se poučuje začenši s šolskim letom 1902/1903 nemško pravopisje po

novem pravopisu. Če je v besednjaku dvojna pisava kot Circular in Zirkular, Codex in Kodeks, ima prednost nova pisava: Zirkular, Kodeks etc. Dvojnih oblik se je izogibati z vso močjo. V poučnih knjigah, berilih in v učnih pripomočkih, ki so odločene pouku na srednjih in nižjih šolah, se mora rabiti novo pravopisje. Od leta 1902/03 naprej se morajo učne knjige in učni pripomočki, na novo ali v novih izdajah izdani, po novem pravopisu tiskati in predložiti; na višjih razredih se lahko porabljajo še pet let izdaje v starem in novem pravopisju. Začenši s prihodnjim letom naj se ravnateljstva in šolska vodstva, kakor tudi skupno učiteljstvo v uradih, s stariši, učenci in v šoli sploh držé novega pravopisa. Tudi se pričakuje od marljivega učiteljstva, da tudi izvan šole pospešuje razširjanje novega pravopisa, bodisi s prirejanjem pre-

davanj, bodisi s pojasnjevanjem, ali na kak drug način. Skuša naj se tudi javnosti pokazati prednosti, ki jih ima novi, jednostavni pravopis. S sklepom šolskega leta 1901/02 zgubi stari pravopis svojo veljavo. — Med tem, ko je torej z ozirom na uvedbo novega nemškega pravopisa na nižjih in srednjih šolah začetek šolskega leta 1902/03 določen, določa se za uvedbo novega pravopisa sploh v sporazumljenju z vladami ostalega nemškega ozemlja 1. prosinca leta 1903. Učna uprava se namerava v zadevi novega pravopisa v uradnem občevaranju obrniti na merodajne faktorje pri državnih, deželnih in občinskih oblastih; obrniti se namerava tudi na različne časniške in knjigarske zadruge, da pospešujejo hitro razširjanje novega pravopisa s tem, da uporabljajo novo pravopisje v dnevnikih in znanstvenih poročilih.

Drobtine.

Vabilo. Podružnica Slomškove zveze za goriški in gradiščanski okraj priredi 3. aprila t. l. ob 10. uri dopol. predavanje v „Šol. domu“ v Gorici. Odbor.

Koliko izdajo posamezna mesta za učne potrebščine. Nekatera mesta dajejo vsem ljudske šole obiskujočim otrokom šolske potrebščine, druga pa le revnim. K prvim spadajo: London, ki izdâ povprečno za enega otroka na leto 3·8 kron in pride na 100 prebivalcev 59 kron izdatkov. Pariz izdâ za enega otroka na leto 3 krone, na 100 prebivalcev pride 14 kron izdatkov. Ta poslednja številka se kaže v drugih mestih, kakor sledí: Philadelphia 61·2, Boston 74, Bruselj 4·4, Amsterdam 26·5, Stockholm 13·3, Marseille 23·5, Lyon 14·3, Curih 102, Bern 40, Hamburg 50·9 kron. V Curihu in Bernu prispeva tudi država

k tem stroškom. V mestih, kjer se le revnim učencem dajejo šolske potrebščine, so izdatki sledeči: Dunaj izdâ za enega otroka na leto 4 krone, na 100 prebivalcev pride 17 kron izdatkov. Po nekaterih drugih mestih se kaže zadnja številka sledeče: Berlin 3·5, Monakovo 4, Breslava 3·5, Draždane 0·3, Frankfurt 1·2, Nürnberg 4·3, Hanover 1·2, Düsseldorf 2, Dancig 2, Elberfeld 2·6, Gradec 5·8, Kristijanija 5·6, Milan 6·9, Genova 3·5 kron.

Nevednost in nazadnjaštvo duhovnikov izpričuje prav dobro zadnja razdelitev nagrad francoske akademije (Académie Française). Med onimi, ki so dobili za svoja znanstvena dela častne nagrade, so sledeči katoliški duhovniki: Darilo Montyon s 1000 franki je dobil Abbé Broussoles, kapelan na Lyceju

Michelet za svoje delo: „La jeunesse du Pérugin.“ Darilo Gateau-Duvigneaux s 1000 franki: P. H. Brémond S. J. za: „L'Inquietude religieuse.“ Darilo Gobert s 500 franki: Abbé Vaudrillard (oratorijane) za svoje delo: „Filip V. na francoskem dvoru.“ Nadaljnje darilo s 500 franki: Mr. Se. Guibert za svojo „Zgodovino sv. Janeza Krst. de la Salle“ in darilo Michaut s 500 franki: Abbé Pauth za svojo studijo o Bourdaloue. — Ali je morebiti francoska akademija celo klerikalna, ker pripozna toliko nagrad katoliškim duhovnikom?

Izobrazba gluhtonemih. Shod avstrijskih učiteljev za gluhtoneme, ki se bode sešel 1. aprila v slavnostni dvorani zavoda za gluhtoneme, obeta obilno udeležbo. Povabljeni so učitelji gluhtonemih iz Avstrije, šolske oblasti, državni in deželni poslanci, dalje tudi ušesni zdravniki dunajskih klinik. Iz poročil, ki so doslej prišla iz vseh delov monarhije, je sklepati, da bo zbor mnogoštevilen in zelo koristen za daljni razvoj izobrazbe gluhtonemih. Razpravljal se bo zelo obširen dnevni red, ki obsega razen vprašanj o metodi pouka tudi vprašanja o organizaciji takih zavodov. Izmed najimennejših točk dnevnega reda naj so omenjene: postavna uravnavna dolžnosti

obiskovanja šole za gluhtoneme otroke, ustanovitev zavoda za vzgojevanje učiteljev za gluhtoneme, ustanovitev posebnega oddelka v naučnem ministrstvu za pedagogiko gluhtonemcev itd. Za poročevalce so bili določeni gg. direktor Kraft, Ludovik Schindler in W. Merkl z Dunaja, dalje gg. G. Pipek iz Gradca in J. Bardah iz Lemberga.

Velikonočne eksercicije na srednjih šolah. Vsako leto, če se bliža velika noč, začnejo sovražniki vere in cerkve gonjo proti duhovnim vajam, ki so nekoliko let sem vpeljane za učence srednjih šol. Po pravici je nedavno minister za bogočastje in pouk v odgovoru na interpelacijo poudarjal, da dopušča država i judovskim in protestantovskim učencem to, kar smatrajo njih duhovniki za potrebno in koristno. Zakaj naj bi to tudi o katoličanih ne veljalo? Nemški liberalci tako radi gledajo na Prusko; storimo enkrat tudi mi to. Tam določuje kraljeva vlada take vaje in podpira cerkev, kjer more, ker je že davno izprevidela, da je učeči se mladini premišljevanje verskih resnic silno potrebno. Na Pruskem mora biti učeča se mladina ne samo ob nedeljah pri službi božji nego tudi ob delavnikih, g. profesorji morajo biti vedno zraven.

Listnica uredništva:

P. n. učiteljskemu društvu za ormoški okraj. Vašega dopisa ne moremo priobčiti. Deloma zato ne, ker ste prav isto že objavili v „Učit. Tovarišu“ (v zadnji številki), deloma pa, ker ni v njem nikakega stvarnega popravka. Slavospevov o naprednih načelih mi ne bomo ponatiskovali, ker ta „napredna načela“ od blizu prav dobro poznamo in tudi vemo, s kolikim terorizmom se učiteljstvu vsiljujejo.

Vsem našim bralcem in somišljenikom veselo alelujo!

„Slovenski učitelj“ izhaja dvakrat na mesec (1. in 15.).

Cena mu je na leto 5 K, na pol leta 2 K 50 h.

Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren: Ivan Rakovec.

Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega učitelja“ v Ljubljani.

Tiska Katoliška Tiskarna.